

Spis treści

Wykaz skrótów	15
Słowo wstępne	17
Rozdział 1	
Wyzwania dla prawa czynów niedozwolonych związane z rozwojem technologii cyfrowych	19
1.1. Czym zajmuje się i o czym mówi prawo czynów niedozwolonych	19
1.2. Współczesne technologie cyfrowe - uwagi ogólne	25
1.2.1. Era rewolucji	25
1.2.2. Formowanie się gospodarki i społeczeństwa cyfrowego	28
1.2.3. Znaczenie danych - dane jako podstawa gospodarki i społeczeństwa cyfrowego	30
1.2.4. Usieciowienie	39
1.2.5. Transformacja cyfrowa	40
1.2.6. Globalny zasięg	46
1.2.7. Kształtowanie się technokracji	51
1.3. Właściwości technologii cyfrowych istotne dla stosowania prawa deliktowego	55
1.3.1. Uwagi ogólne	55
1.3.2. Oparcie technologii na danych	58
1.3.3. Złożoność	60
1.3.4. Sieciowy sposób działania	61
1.3.5. Autonomiczność oraz niepoznawalność funkcjonowania	62
1.3.6. Różnorodność zastosowań	64
1.3.6.1. Sztuczna Inteligencja oraz algorytmy	64
1.3.6.2. Internet Przedmiotów	71
1.3.6.3. Autonomiczne pojazdy	77
1.4. Prace studyjne i działania legislacyjne Unii Europejskiej	83
Rozdział 2	
Funkcje prawa deliktów we współczesnym społeczeństwie	89
2.1. Pojęcie funkcji prawa deliktów	89
2.2. Funkcja regulacyjna	91
2.2.1. Określenie relacji między wolnością i bezpieczeństwem	91
2.2.2. Obowiązki zachowania i obowiązki kompensacji	93
2.3. Funkcja gwarancyjna (windykacyjna)	95
2.4. Funkcja alokacyjna	97
2.4.1. Wprowadzenie	97
2.4.2. Kryterium związku przyczynowego	98

2.4.3. Kryterium uzupełniające	100
2.4.3.1. Zasada winy	101
2.4.3.2. Zasada ryzyka	104
2.5. Funkcja kompensacyjna	109
2.5.1. Kompensacja jako wyrównanie szkody	109
2.5.2. Zakres kompensacji w zależności od zasady odpowiedzialności	110
2.5.3. Zakres kompensacji w zależności od przyjętych założeń teoretycznych	112
2.6. Funkcja repartycyjna	113
2.6.1. Sposoby repartycji	113
2.6.2. Ocena funkcji repartycyjnej	114
2.7. Funkcja prewencyjna	117
2.7.1. Prewencja jako refleks kompensacji	117
2.7.2. Zakres zalecanej prewencji	119
2.7.3. Prewencja jako kryterium przypisania szkody (krytyka)	120
2.7.4. Stopień prewencji ze względu na zasadę odpowiedzialności	122
2.7.5. Ocena realizacji funkcji prewencyjnej	124
2.7.6. Roszczenie prewencyjne (wzmianka)	126
2.8. Funkcja restytucyjna	126
2.8.1. Zakres realizacji funkcji restytucyjnej	126
2.8.2. Roszczenie o wydanie korzyści jako przejaw quasi-kompensacji	128
2.8.3. Roszczenie o wydanie korzyści w obszarze własności intelektualnej	130
2.9. Funkcja satysfakcyjna	131
2.10. Funkcja ekspresyjna (komunikacyjna)	132
2.11. Funkcja represyjna	134
2.11.1. Funkcja represyjna jako funkcja niesamodzielna	134
2.11.2. Przypadki sporne	135
2.11.3. Samodzielna realizacja funkcji represyjnej przez instytucję odszkodowania karnego	139
2.11.4. Zmodyfikowane odszkodowanie karne wpłacane na rzecz funduszu kompensacyjnego	142
2.12. Relacje między poszczególnymi funkcjami	144
2.13. Wielość funkcji i ich porządek	146

Rozdział 3

Dobór zasady odpowiedzialności deliktowej w świetle ekonomicznej analizy prawa **149**

3.1. Uwagi wstępne	149
3.2. Wyrządzenie przez jeden podmiot uszczerbku w dobrach innego podmiotu - uwagi na tle tzw. wypadków jednostronnych i dwustronnych	150
3.3. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny	161
3.4. Ograniczona przydatność wniosków płynących z ekonomicznej analizy prawa	167

Rozdział 4	
Podmiot odpowiedzialny	177
4.1. Uwaga wstępna	177
4.2. Zdolność prawna jako przesłanka ponoszenia odpowiedzialności	177
4.3. „Zdolność deliktowa”	179
4.4. Problem „podmiotowości cyfrowej” w aspekcie odpowiedzialności deliktowej	183
Rozdział 5	
Przypisanie odpowiedzialności za szkodę	187
5.1. Konstrukcje przypisania odpowiedzialności	187
5.2. Odpowiedzialność sprawcza zależna od winy	195
5.2.1. Wprowadzenie	195
5.2.2. Pojęcie winy w prawie polskim i w obcych systemach prawnych	198
5.2.3. Wymagany standard postępowania	205
5.2.4. Znaczenie indywidualnej oceny postępowania	207
5.2.5. Sprawstwo - problematyka przyczynowości	211
5.2.6. Zagadnienia dowodowe	211
5.3. Odpowiedzialność sprawcza niezależna od winy	212
5.3.1. Odpowiedzialność uzależniona od bezprawności zachowania	212
5.3.2. Odpowiedzialność na zasadzie słuszności	220
5.4. Odpowiedzialność za inną osobę	226
5.4.1. Wprowadzenie: modele odpowiedzialności za inną osobę	226
5.4.2. Kryteria przypisania odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez drugiego	232
5.4.3. Problematyka przyczynowości	238
5.4.4. Zagadnienia dowodowe	239
5.5. Odpowiedzialność za produkt wadliwy	242
5.6. Odpowiedzialność niezależna od sprawstwa	257
5.7. Umowne wyłączenie lub ograniczenie odpowiedzialności deliktowej	269
Rozdział 6	
Prawa i interesy chronione prawem deliktów	277
6.1. Zasady ogólne	277
6.1.1. Wprowadzenie	277
6.1.2. Koncepcja szkody prawnie relewantnej (DCFR)	280
6.1.3. Koncepcja szkody bezprawnej	285
6.1.4. Koncepcja chronionych interesów (PETL)	286
6.1.5. Ocena proponowanych rozwiązań	287
6.1.6. Podsumowanie: uwarunkowania ogólnosystemowe	289
6.2. Prawa człowieka jako przedmiot ochrony prawa deliktów	290
6.2.1. Wprowadzenie	290
6.2.2. Funkcje odpowiedzialności deliktowej za naruszenie praw człowieka	292
6.2.3. Horyzontalne oddziaływanie praw człowieka na prawo czynów niedozwolonych	295
6.3. Problem kompensacji osób poszkodowanych pośrednio	299

6.3.1. Względny charakter obowiązku ostrożności jako uzasadnienie wyłączenia kompensacji	299
6.3.2. Krytyka stanowiska zakładającego jako regułę kompensację osób poszkodowanych pośrednio	305
6.3.3. Sytuacje wyjątkowe, w których kompensacja osób poszkodowanych pośrednio jest dopuszczalna	306
6.4. Problem kompensacji szkód czysto majątkowych	311
6.4.1. Pojęcie i rodzaje szkód czysto majątkowych	311
6.4.2. Uzasadnienie wyłączenia kompensacji	314
6.4.2.1. Wprowadzenie	314
6.4.2.2. Uzasadnienie wyłączenia kompensacji ze względu na brak obowiązku ostrożności	317
6.4.2.3. Uzasadnienie wyłączenia kompensacji ze względu na brak prawa podmiotowego po stronie poszkodowanego	319
6.4.2.4. Uzasadnienie wyłączenia kompensacji ze względu na brak szkód w zasobach społecznych	322
6.4.2.5. Uzasadnienie wyłączenia kompensacji w przypadku odpowiedzialności na zasadzie ryzyka	323
6.4.2.6. Podsumowanie	325
6.4.3. Najważniejsze przypadki, w których kompensację szkód czysto majątkowych uznaje się za dopuszczalną	328
6.4.3.1. Umyślne wyrządzenie szkody czysto majątkowej w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami	328
6.4.3.2. Szkody spowodowane zaufaniem do nierzetelnej rady lub informacji	330
6.4.3.3. Wyłączenie szerszej odpowiedzialności ekspertów wobec osób trzecich	334
6.4.3.4. Koncepcja odpowiedzialności ograniczonej	336
6.4.3.5. Pozostałe przypadki	339
6.5. Problem kompensacji utraconej szansy	341
6.5.1. Wprowadzenie	341
6.5.2. Utracona szansa jako samodzielny interes podlegający ochronie deliktowej	341
6.5.3. Utracona szansa jako problem związku przyczynowego	345
6.5.4. Kompensacja utraconej szansy w sytuacjach uzasadnionych ochroną zaufania	347
6.5.5. Kompensacja utraconej szansy w przypadku istnienia afirmatywnego obowiązku ostrożności	349
6.5.6. Sposób obliczania odszkodowania	351
6.6. Regulacje szczególne	354
6.6.1. Wyłączenie kompensacji szkód na mieniu wyrządzonych przez zgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej	354
6.6.2. Wyłączenie kompensacji niektórych rodzajów szkód na mieniu wyrządzonych przez produkt niebezpieczny	359

Rozdział 7

Związek przyczynowy 363

7.1. Cywilnoprawne pojęcie związku przyczynowego	363
7.1.1. Nieodczowność przesłanki związku przyczynowego	363
7.1.2. Przyczynowość faktyczna: test <i>conditio sine qua non</i>	366
7.1.3. Metoda eliminacji jako sposób przeprowadzania testu <i>conditio sine qua non</i>	368
7.1.4. Odróżnienie warunku (<i>conditio</i>) i przyczyny (<i>cause</i>)	371
7.1.5. Asymetryczność powiązania przyczynowego	374
7.1.6. Sposoby ustalania przyczynowości prawnej	379
7.1.7. Otwartość testu wartościującego	384
7.2. Wielość przyczyn	388
7.2.1. Przyczynowość kumulatywna	388
7.2.2. Przyczynowość konkurencyjna	389
7.2.3. Przyczynowość alternatywna	390
7.2.4. Wielość alternatywnych sprawców i wielość poszkodowanych	393
7.2.5. Wielość przyczyn z udziałem zdarzeń przypadkowych	395
7.2.6. Przyczynowość hipotetyczna	397
7.2.7. Problem tzw. legalnego zachowania alternatywnego	402
7.3. Przyczynienie się poszkodowanego do powstania lub zwiększenia szkody	405
7.3.1. Poglądy ukształtowane w doktrynie polskiej	405
7.3.2. Zdolność deliktowa i wina jako przesłanki przyczynienia	407
7.3.3. Ograniczenie zarzutu przyczynienia w przypadku odpowiedzialności deliktowej na zasadzie ryzyka	411
7.4. Ułatwienia procesowe jako sposób rozwiązania niepewności związku przyczynowego	416
7.4.1. Wprowadzenie	416
7.4.2. Domniemanie prawne związku przyczynowego	419
7.4.3. Obniżenie standardu dowodowego	421
7.4.4. Sądowe odwrócenie ciężaru dowodu	422
7.5. Koncepcja odpowiedzialności proporcjonalnej i jej krytyka	427
7.5.1. Odpowiedzialność częściowa a odpowiedzialność proporcjonalna <i>sensu stricto</i>	427
7.5.2. Odpowiedzialność proporcjonalna w przypadku przyczynowości alternatywnej	430
7.5.3. Odpowiedzialność proporcjonalna w przypadku wielości alternatywnych sprawców i wielości poszkodowanych (<i>market share liability</i>)	435
7.5.4. Odpowiedzialność proporcjonalna w sytuacji wielości przyczyn z udziałem zdarzeń przypadkowych	438
7.5.5. Ocena koncepcji	440

Rozdział 8

Kompensacja szkody 441

8.1. Sposoby naprawienia szkody majątkowej	441
8.2. Specyfika szkód na osobie	452

8.3. Kompensacja szkód niemajątkowych	458
8.4. Istota i funkcje roszczeń niekompensacyjnych	465

Rozdział 9

Odpowiedzialność wielu podmiotów za tę samą szkodę **477**

9.1. Solidarność a inne rozwiązania zbiegu odpowiedzialności deliktowej	477
9.2. Roszczenia regresowe	487

Rozdział 10

Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej a prawo deliktowe **497**

10.1. Zarys problematyki	497
10.2. Funkcje i skutki ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej	498
10.3. Interakcje pomiędzy prawem deliktów a ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej - wybrane zagadnienia	506
10.4. Ubezpieczenia obowiązkowe a dobrowolne	517
10.5. Motywy stojące za nadaniem ubezpieczeniu obowiązkowego charakteru	534
10.6. Stan obecny i perspektywy	546

Rozdział 11

Adekwatność polskiego prawa deliktowego do zagrożeń związanych ze współczesnymi technologiami cyfrowymi **553**

11.1. Kluczowe przemiany	553
11.2. Odpowiedzialność sprawcza	557
11.2.1. Wina i sprawstwo	557
11.2.2. Projekt dyrektywy w sprawie odpowiedzialności za sztuczną inteligencję	565
11.3. Odpowiedzialność producenta	571
11.3.1. Stan obecny	571
11.3.2. Projekt dyrektywy w sprawie odpowiedzialności za produkty wadliwe	574
11.4. Odpowiedzialność użytkownika niezależna od zawinienia	578
11.5. Szkoda, związek przyczynowy i odszkodowanie	584

Wykaz powoływanej literatury **587**

O Autorach **629**